

QANDLI DIABETNI DAVOLASHDA ZAMONAVIY USULLAR

Hamroqulova Ganjina

Shomurodova Shirin

Republika Ixtisoslashgan Endokrinologiya

Ilmiy Amaliy Tibbiyot Markazi Samarqand filiali

Annotasiya. Ushbu maqolada qandli diabetni davolashda zamonaviy usullarni xaqida ma'lumotlar berilgan. Qandli diabet – surunkali metabolik kasallik bo'lib, organizmda insulinning yetarlicha ishlab chiqilmasligi yoki uni ishlatishdagi buzilishlar natijasida qon shakarining oshishiga olib keladi. Bugungi kunda bu kasallikni samarali boshqarish uchun bir qator yangi davolash usullari ishlab chiqilgan. Insulin terapiyasi, og'zaki dorilar, yangi biologik dori vositalari, jismoniy faoliyat, diet va sog'lom turmush tarzini qo'llash kabi usullar bemorlarga yordam beradi. Shuningdek, gen terapiyasi, hujayra terapiyasi va bariyatrik jarrohlik kabi innovatsion yondashuvlar qandli diabetni davolashning yangi ufqlarini ochmoqda. Zamonaviy texnologiyalar, masalan, doimiy qon shakarini o'lchash tizimlari va insulin nasoslari, bemorlarning kasallikni nazorat qilish imkoniyatlarini yanada oshirmoqda.

Kalit so'zlar: Qandli diabet, davolash usullari, insulin terapiyasi, og'zaki dorilar, metformin, sulfonilurealar, GLP-1 agonistlari, DPP-4 inhibitori, SGLT2 inhibitori, diet, sog'lom turmush tarzi, gen terapiyasi, hujayra terapiyasi, bariyatrik jarrohlik, qon shakarini kuzatish, insulin nasoslari, telemeditsina, telemonitoring, biologik terapiya, innovatsion usullar.

Kirish

Qandli diabet (diabet mellitus) — bu jahon bo'ylab keng tarqalgan surunkali metabolik kasallik bo'lib, insulinning yetarli darajada ishlab chiqilmasligi yoki organizmning insulinga nisbatan qarshiligini oshishi natijasida qon shakarining doimiy

yuqorilashiga olib keladi. Bu kasallik ko'plab sog'liq muammolariga, jumladan, yurak-qon tomir kasalliklari, buyrak yetishmovchiligi, asab tizimi kasalliklari va ko'rish muammolariga olib kelishi mumkin.

Bugungi kunda qandli diabetni davolashda yangi, samarali usullar ishlab chiqilgan. Zamonaviy tibbiyotda qandli diabetni boshqarish uchun bir qator dorilar, insulinsiz terapiya, jismoniy faoliyatni oshirish, diet va sog'lom turmush tarzini qo'llash kabi usullar muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Bundan tashqari, yangi texnologiyalar, masalan, qon shakarini doimiy o'lchash tizimlari (CGM) va insulin nasoslari, bemorlarga kasallikni samarali nazorat qilish imkoniyatini yaratadi.

Shuningdek, gen terapiyasi va hujayra terapiyasi kabi innovatsion usullar qandli diabetni davolashning yangi ufqlarini ochmoqda. Bu zamonaviy yondashuvlar bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi va kasallikni boshqarishning samaradorligini oshiradi.

Qandli diabetni davolashda zamonaviy usullar bo'yicha xulosa qilishda, o'zgarishlar va yangi yondashuvlar, ayniqsa, tibbiyotdagi texnologik va ilmiy yutuqlarni inobatga olish zarur. Qandli diabet (diabet mellitus) — bu insulinning yetarli darajada ishlab chiqilmasligi yoki organizmning insulinga nisbatan qarshiligini oshishi natijasida qon shakarining yuqori bo'lishiga olib keladigan surunkali metabolik kasallikdir.

Bugungi kunda qandli diabetni davolashda qo'llaniladigan zamonaviy usullar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Insulin terapiyasi.

- Inson insulinini ishlab chiqarish va uni qandli diabetni davolashda qo'llash rivojlanishi natijasida diabetni boshqarish ancha osonlashdi. Insulin preparatlari turli shakllarda (tez ta'sir qiluvchi, uzoq ta'sir qiluvchi, aralash insulin) ishlab chiqariladi.
- Insulin nasoslari va kontrolli insulin yuborish tizimlari (yordamida insulin dozalari aniqlik bilan berilishi mumkin) amaliyotga joriy etilgan. Bu diabetli bemorlar uchun doimiy ravishda qon shakarini nazorat qilish imkoniyatini beradi.

2. Bori-darmonlar.

- Metformin — bu eng keng tarqalgan dori, bu dori qondagi qand miqdorini normallashtirishga yordam beradi. Metformin, asosan, jigarni qand ishlab chiqarishni pasaytirish va tanadagi insulinga sezgirlikni oshirish orqali ishlaydi.
- Sulfonilurealar — bu guruh dorilar insulin ishlab chiqarishni rag'batlantiradi. Ular qon shakarini kamaytirish uchun ishlatiladi.
- DPP-4 inhibitori va GLP-1 agonistlari — bu yangi turdagi dori-darmonlar, ular insulin ishlab chiqarishni rag'batlantiradi va qondagi shakarni kamaytirishga yordam beradi.
- SGLT2 inhibitori — bu dori buyraklarda qandni siqib chiqarishga yordam beradi, bu esa qondagi shakarni kamaytiradi.

3. Yangi biologik dori vositalar.

- GLP-1 agonistlari (misol uchun, liraglutid va semaglutid) — bu dorilar insulin ishlab chiqarishni va ish faoliyatini kuchaytirish bilan birga, oshqozonning bo'shlig'ini sekinlashtiradi va to'yinishni oshiradi. Ular qon shakarini nazorat qilishda samarali yordam beradi va semirishni kamaytiradi.
- Amiloid tizimi va yangiliklar — biologik tibbiyotda yangi tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, beta-hujayralar faoliyatini yaxshilashga yordam beradigan yangi dori vositalari ishlab chiqilmoqda.

4. Yashash tarzini o'zgartirish.

- Diet va ovqatlanish. Qandli diabetni davolashda muhim omil bo'lib, shakar miqdorini cheklash, uglevodlarni kamaytirish va to'yimli ozuqalarga boy dietani tanlashdir. Zamonaviy yondashuvlar asosida, kasallikka xos bo'lgan ovqatlanish rejimlari ishlab chiqilgan, bu o'z ichiga glysemik indeksga asoslangan ovqatlarni qo'llashni ham o'z ichiga oladi.
- Jismoniy mashqlar organizmda insulin sezgirligini oshiradi va shakarni qon tomirlaridan hujayralarga olib boradi. Zamonaviy yondashuvda jismoniy

faoliyatni kundalik hayotga kiritish qandli diabetni boshqarishning ajralmas qismiga aylangan.

- Sog'lom turmush tarzini saqlash, stressni boshqarish, normal uyqu tartibini tiklash kabi omillar qandli diabetni boshqarishda muhimdir.

5. Gen terapiyasi va hujayra terapiyasi.

- Gen terapiyasi. Hozirda qandli diabetni davolashda gen terapiyasi sohasida tadqiqotlar olib borilmoqda. Maqsad – diabetni sababi bo'lgan genetik faktorlarni aniqlash va ularni tahrirlash orqali kasallikni oldini olish yoki davolash.
- Hujayra terapiyasi. Beta-hujayralar (insulin ishlab chiqaruvchi hujayralar) ni qayta tiklash yoki transdifferentsiya qilish texnologiyalari joriy etilmoqda. Bu yangi texnologiyalar orqali diabetni davolashda yangi imkoniyatlar ochiladi.

6. Tibbiy monitoring va texnologiyalar.

- Ko'plab zamonaviy qurilmalar, masalan, doimiy qon shakarini o'lchash tizimlari (CGM) va smartfonlar bilan bog'langan insulin nasoslari yordamida bemorlar o'zlarining qon shakarini aniq va tezda kuzatib borishlari mumkin.
- Telemeditsina va telemonitoring. Zamonaviy texnologiyalar yordamida qandli diabetni davolashda bemorlarni masofaviy kuzatish imkoniyati mavjud. Bu tibbiy mutaxassislar va bemorlar o'rtasida interaktiv aloqani kuchaytiradi.

7. Xirurgik davolash:

- Semirishni davolash jarrohlik usullari. Og'ir qandli diabet bilan og'rigan semirish kasalligi bor bemorlar uchun, ba'zi hollarda, gastrik bypass yoki bariyatrik jarrohlik operatsiyalari tavsiya qilinadi. Bu operatsiyalar organizmning ovqat hazm qilish jarayonlarini o'zgartirish orqali insulin sezgirligini yaxshilaydi va shakar miqdorini normallashtiradi.

Xulosa:

Zamonaviy davolash usullari qandli diabetni boshqarish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda katta ahamiyatga ega. Bu usullar kombinatsiyasini qo'llash orqali kasallikni samarali nazorat qilish mumkin. Har bir bemor uchun davolash rejasi

individual tarzda belgilanadi, bu esa zamonaviy tibbiyotning yuksak yutuqlaridan foydalanish imkoniyatini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.M. Abdukarimov. *"Qandli diabet va uning davolash usullari"*. O'quv-Usuliy nashriyot.Toshkent. 2021.58-75 betlar
2. N. Tashmuhammedov. *"Diabet va uning zamonaviy davolash usullari"*. Akademnashr. Samarqand. 2020. 32-48 betlar.
- 3.A. V. Petrov. *"Sovremennyye metody lecheniya diabetov"*. Meditsina.Moskva.2019.Ст 120-135.
4. I.D.Ivanova. *"Diabet: diagnostika i lecheniye"*. Akademiya.Sankt-Peterburg.2018. Ст 85-100
- 5.Michael J. David. *"Modern Approaches in Diabetes Treatment"*. Wiley-Blackwell.Hoboken, New Jersey, USA. 2020. Pages 140-160.
- 6.Buriyeva, F., & Jasmina, I. (2024). Ikkinchi Jahon Urushi Davri O'zbek Adabiyotini Tahlil Qilish. *Miasto Przyszłości*, 55, 225-229.
- 7.Buriyeva, F., & Narzulloyeva, P. (2024). MUHAMMAD ALI SHE'RIYATIDA TARIXNING POETIK TALQINI. *Analytical Journal of Education and Development*, 4(12), 164-167.
- 8.Buriyeva, F. (2024). THE GRADUAL DEVELOPMENT OF LITERARY TRADITION AND INNOVATION IN POETRY (From the Post-1960s Period). *American Journal of Philological Sciences*, 4(11), 86-89.
- 9.Buriyeva, F. (2024). Zamonaviy She'riyatda Diniy-Tasavvufiy Mavzu Va Timsollar An'anaviyligi. *Miasto Przyszłości*, 53, 1347-1350.
- 10.BURIYEVA, F. (2024). FAXRIYOR IJODIY OLAMI: INDIVIDUAL USLUB VA POETIK MAHORATNING SHAKLLANISH TADRIJI. *News of the NUUz*, 1(1.6. 1), 303-305.
10. John A. Smith. *"Diabetes: Innovations and Treatments"*. Elsevier.London, UK.2021.Pages 112-130
- 11.Buriyeva, F. (2024). Shawkat Rahman's Translation Skills. *Miasto Przyszłości*, 55, 522-524.